

3 HEVOSALAN AMMATIT JA KOULUTUS

Päivi Laine

Hevosala on tulevaisuuden ala myös paikallistasolla. Harrastus lisääntyy ja monipuolistuu sekä taajamissa että maaseudulla. Alan yritysten määrä kasvaa edelleen, ja harrastuksen monipuolistumisen myötä yritykset voivat tarjota entistä monimuotoisempia palveluja. Alan yrittäjien ammattitaidon vaatimukset ovat kasvaneet. Hevostaitojen lisäksi yrittäjältä odotetaan kattavaa osaamista yrityksen hoidossa ja kehittämisessä: talous, asiakaspalvelu, alaa koskevat säädökset, yhteistyö paikallisissa ja alueellisissa verkostoissa. Paikallisten hevosalan yritysten ja koko elinkeinotoiminnan pysyvyyden ja kehityksen kannalta on oleellista, että yrittäjien osaaminen on riittävällä tasolla. Nimenomaan yrittäjäyhteyksien lisääntyneeseen tarpeeseen vastaaminen on yksi hevosalan keskeisistä kehittämiskohdista.

Tallityöntekijöiden ammattitaidon vaatimukset ovat kasvaneet ja monipuolistuneet. Hevosten ja tallin hoito edellyttää tietojen ja taitojen ylläpitämistä ja ajantasaistamista hankkimalla ja hyödyntämällä alan uutta tietoa sekä seuraamalla alaa koskevien säädösten ja määräysten uudistuksia. Toisaalta asiakaskunnan kehitys lisää tallihenkilöstön haasteita entistä laadukkaamman asiakaspalvelun suhteen. Hevosomistajat ja tallin muut asiakkaat ovat entistä useammin kokemattomia alan harrastajia, ja tallin henkilöstöllä on usein myös neuvonnallinen rooli. Sekä talliyrittäjän että tallihenkilökunnan merkitys asiantuntijoina, jopa esikuvina, asiakkailleen ja alan harrastajille on suuri ja heillä on ratkaisevat mahdollisuudet vaikuttaa alan positiiviseen imagoon.

3.1 TULEVAISUUS VAATII ERIKOISTUMISTA – UUTEEN JA VANHAAN

Hevosala on vapaa-ajan palvelujen tuottamista, sillä hevosia ei enää käytetä elintarviketuotannossa tai metsätaloudessa. Alan ammattien luonne on tämän

vuoksi muuttunut hevosen kanssa työskentelystä yhä enemmän toimimiseen hevosen ja asiakkaan muodostaman kokonaisuuden kanssa. Alan palveluja tuotetaan joko suoraan asiakkaalle tai välillisesti, esimerkiksi palveluna hevosalan toisille yrittäjille (kengitys, varustehuolto).

Alan harrastajat asettavat uudenlaisia odotuksia valitsemalleen harrastukselle: monille ei enää riitä tavanomainen ratsastustunneilla harrastaminen tai ravipelaaaminen eli toto. Entistä useampi haluaa päästä lähelle hevosta, entistä osallisemmaksi hevospoltturista. Tämä trendi on yleinen kaikessa harrastamisessa. Kuten muillakin aloilla, myös hevosalan piirissä tällainen kehitys antaa mahdollisuuksia luoda ja tarjota uudenlaisia palveluja. Esimerkkejä ”uusista” harrastuksista alalla ovat työhevosen käyttö sekä hevosalan käsi- ja pajatyöt varusteiden ja ajopelien kunnostamiseksi ja valmistamiseksi.

Ratsastus siviiliväestön harrastuksena alkoi Suomessa vasta toisen maailmansodan jälkeen, kun puolustusvoimien ratsuväen aika oli ohi. Vielä 1970-luvulla ratsastuskoulun tunneilla ratsastaminen oli erikoinen, vain harvojen harrastus. Niistä ajoista vapaa-ajan palvelujen kysyntä on muuttunut paljon. Alan kansainväliset trendit tuovat meillekin uusia ratsastuksen lajeja ja harrastusmuotoja, ja sitä mukaa harrastajien tietoisuus ja kiinnostus monipuolistuvaa hevosalaan kohtaan kasvaa. Entistä suuremmalla osalla ratsastuksen harrastajista on muita tavoitteita kuin kehittyä kilparatsastajaksi. Nykyisin ratsastuksen piirissä asiakaskunta on karkeasti jaettavissa ainakin kahteen ryhmään: toisessa ääripäässä kilpailu- ja ammattitavoitteiset ratsastajat, toisessa kuntoilu- ja liikuntatavoitteiset harrastajat. Hevosen hyödyntäminen erilaisissa humanin terapian muodoissa on yksi hevosen käytön monipuolistuvia muotoja.

◀ Hevostenhoitajaksi koulutautuneen ja ulkomailla työskennelleen Outi Moilalan hoitama ori Jaded saapui Kymi Grand Prix -kilpailuun Kouvolaan lentokuljetuksella vuonna 2009. Kuva Utin lentokentältä.
Kuva: Satu Pitkänen

3.2 PALVELUJEN TARVE KASVAA

Kokonaishevosmäärän kasvaessa ja alan harrastuskenteen muuttuessa kirjavammaksi kasvaa myös erilaisten ja erikoistuneiden huoltopalvelujen kysyntä. Välittömästi hevoseen kohdistuvien palvelujen tarjonnasta on tietyiltä osin jo puutetta: esimerkiksi kengityspalvelujen tarjonta on kysyntää vähäisempää eteläisen Suomen taajama-alueilla. Ammatillisella koulutuksella pyritään vastaamaan kysyntään, mutta paikallistason täydennyskoulutus kavionhoidon perusasioista on silti omalta osaltaan tärkeää. Ammattitaitoisten kengitysseppien määrä ei vielä vastaa tarvetta maassamme. Myös hevosiin erikoistuneista eläinlääkäreistä on yhä kasvava tarve, muun muassa lähivuosina lisääntyvän eläköitymisen vuoksi.

Varustehuollon ja -hankinnan laadukkaille, erikoistuneille palveluille on kasvava kysyntä. Muun muassa satuloita ei ole valmistettu Suomessa enää 1970-luvun jälkeen, mutta satulan korjaamisen taitoja kysytään entistä enemmän, samoin muiden varusteiden. Erikoisvarusteiden valmistuksen kysynnän voidaan arvioida lisääntyvän tulevaisuudessa uusien hevosurheilulajien levitessä maailmalta Suomeen.

Hevosrehun tuotanto on yksi erikoistuneen maatalouden ja rehunviljelyn muoto. Laadukkaan hevosrehun tuottamiseen tarvitaan lisää koulutusta aluetasolla. Hevosrehun kotimaisuusastetta on edelleen mahdollista nostaa. Viljelijöiden ja talliyritysten paikallistason yhteistyötä rehutilouden saralla on edelleen varaa ja tarvetta lisätä.

3.3 HEVOSALAN KOULUTUKSEN JA KURSSITOIMINNAN MERKITYS KUNNAN TASOLLA

Vahva harrastuspohja tuottaa ammattimaisten hevospalvelujen kysyntää. Ihanteellista on, jos palveluja tuottavat yritykset sijaitsevat mahdollisimman lähellä harrastajia, varsinkin jos harrastaja viettää viikoittain tai päivittäin runsaasti aikaa harrastuksensa parissa. Hevosen omistaminen luo lisätarvetta erilaiselle neuvonnalle ja ammattiavulle hevosen hoitoon ja sen kanssa toimimiseen liittyvissä kysymyksissä. Harrastuspäireissä on kysyntää muun muassa seuraaville ”lähipalveluna” tuotetuille palveluille: ratsastustunnit, ratsastusvalmennus, hevosten täysihoito, kengitys, varustekauppa, varustehuolto ja -korjaus, eläinlääkin-

tä, eläinfysioterapia, hevoshieronta, rehuntuotanto ja -myynti, varsanopetus, ravivalmennus sekä hevosten kimppaomistaminen.

Luomalla ja edistämällä mahdollisuuksia paikalliselle hevosharrastus- ja kurssitoiminnalle kunnat rakentavat pohjaa pysyväälle alan yritystoiminnalle alueellaan. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin sekä alalle tulevien uusien harrastajien harrastusmahdollisuuksien ja harrastuksessa viihtymisen kannalta paikalliset toimenpiteet ovat tärkeitä. Ratsastustallien ja -koulujen, ravivalmennustallien ja kasvattajatallien toiminta-edellytyksiin voidaan vaikuttaa muun muassa kunnan maankäyttöpolitiikalla.

” Luomalla ja edistämällä mahdollisuuksia hevosharrastus- ja kurssitoiminnalle kunnat rakentavat pohjaa pysyväälle alan yritystoiminnalle alueellaan.”

Ammattitaitoiset hevosalan yrittäjät paikkakunnalla ovat tärkeitä, koska he ylläpitävät asiantuntevien palvelujen tarjontaa. Ratsastuskoulu on esimerkki talliyrityksestä, joka hoitaa ratsastuksen opetuksen ohessa monia muita merkittäviä tehtäviä: se tarjoaa nuorille – ja vanhemmillekin – harrastajille paikan viettää vapaa-aikaa yhdessä hevosten hoidon ja muun ratsastukseen liittyvän toiminnan parissa. Seura- ja talliyhteisön jäsenet toimivat talkooväkenä erilaisten tapahtumien ja kilpailujen järjestämisessä. Jokaisella talliyhteisöön kuuluvalla on oma paikkansa ja tehtävänsä, mikä vahvistaa yhteisöllisyyttä ja ehkäisee nyky-yhteiskunnassa yleistyvää yksinäisyyttä ja syrjäytymistä.

Suomen Ratsastajainliiton jäseninä olevilla ratsastuskouluilla toimintaa vetävät ammatillisen tutkinnon suorittaneet ratsastusohjaajat tai -opettajat, joiden ammattitaito vastaa 31 maassa voimassa olevia standardeja. Liiton hyväksymillä harrastetalleilla toimintaa ohjaavat tutkinnon suorittaneet harrasteohjaajat. Nämä henkilöt ovat asiakkailleen ja oppilailleen mallina ja esikuvana kaikessa toiminnassaan hevosten ja urheilun parissa.

Tutkinnon suorittaneen ratsastuksenopettajan ammattitaito on monipuolinen: hän paitsi opettaa ratsastusta myös valmentaa ja ohjaa eettiseen toimintaan sekä

▲ Hevosenkengän kuumennus ahjolla ennen kavioon muotoilua. Kuva: Hevosopisto, Irina Keinänen

hevosten kanssa että talliyhteisössä. Ratsastuksenopettajan koulutus tarjoaa ammattimaiset valmiudet suunnitella ja toteuttaa lasten, nuorten ja aikuisten opetus, eri-ikäisten harrastajien erilaiset tarpeet huomioon ottaen. Ratsastuksenopettaja vastaa ratsastuskoulun tavanomaisen tuntitoiminnan ohella järjestettävistä kursseista ja tapahtumista, usein yhteistyössä paikallisen ratsastusseuran kanssa.

Ammatillinen koulutus takaa yrittäjän tuottamien palvelujen laadun. Hevosalan ammatillisten tutkintojen kokonaisuus on valmistunut vasta viime vuosina, joten yrittäjissä on paljon myös niitä, jotka eivät vielä ole suorittaneet alan tutkintoa. Näiden yrittäjien, kuten myös tutkinnon suorittaneiden, täydennyskoulutus on tärkeää. Koulutuksen helppo saavutettavuus edesauttaa alueella toimivien yrittäjien koulutukseen osallistumista. Kunnat yhteistyössä erilaisten koulutusorganisaatioiden kanssa voivat vaikuttaa alueen hevosyrittäjien ammattitaidon kehittymiseen ja ylläpitämiseen.

Hevosalan ammatillinen koulutus voi tuoda alueelle lisäarvoa. Vaikka osa alan tutkintoja suorittaneista ei työskentele alalla täysipäiväisesti, heidän ammattitaitonsa tuo lisää osaamista seudulle ja vaikuttaa myönteisesti koko alan harrastajakuntaan. Harrastajien riittävä osaaminen edistää harrastuksen pysyvyyttä ja parantaa tulevaisuudennäkymiä. Vakiintuneet ja tyytyväiset harrastajat houkuttelevat toimintaan mukaan myös uusia harrastajia. Sekä asukkaat että paikkakunnan tapahtumissa vierailevat harrastajat käyttävät hevosalan palvelujen ohella muitakin palveluja, kuten majoitus, ruokailu ja ohjelmopalvelut, ja tuovat tuloja seudulle.

Paikallisten resurssien hyödyntäminen hevosalan yrittäjille ja harrastajille suunnatussa kurssitoiminnassa voi olla monipuolista. Koulutustiloja (koulut, kunnan luentotilat ym.), paikallisia asiantuntijoita (yritysassiantuntijat, hevosalan eri osa-alueiden paikalliset asiantuntijat) sekä alan yrityksiä tutustumiskohteina on mahdollista hyödyntää nykyistä enemmän.

3.4 SUOMALAINEN AMMATTITAITO JA KOULUTUS KANSAINVÄLISESTI KIINNOSTAVAA

Hevosalan työmarkkinat ovat kansainväliset: Suomessa hevosalan koulutuksen saaneet ja/tai alalla kokemusta hankkineet ammattilaiset ovat kysytyä työvoimaa Euroopan ravi- ja ratsutalleilla. Viimeisen vuosikymmenen aikana on tapahtunut raviammattilaisten paluu Keski-Euroopasta takaisin Suomeen, johtuen Euroopan raviurheilun taantumasta. Tämä kehitys voidaan nähdä positiivisena paluumuutona suomalaiselle hevosalalle: ulkomailla hankittu kokemus hyödynnetään suomalaisessa hevosurheilussa ja se on arvokas ammattitaidon lisä.

Hevosalan tutkintojen kokonaisuus Suomessa on kattava, myös verrattuna muihin Euroopan hevostalouden maihin. 1990-luvulta lähtien systemaattisesti kehitetty tutkintojärjestelmä tuottaa päteviä tekijöitä alalle perustutkinto-, ammattitutkinto- ja erikoisammattitutkintotasolla. Oppilaitokset palvelevat pääosin valtakunnallista, mutta jonkin verran myös alueellista kysyntää. Hevostalouden perustutkinto erotettiin maatalouden perustutkinnosta omaksi tutkinnokseen vuodesta 2009 alkaen.

Suomalainen hevosalan tutkintorakenne

OPPILAITOKSET	Axxell, Brusaby Kemiö	Harjun oppimiskeskus	Keski-Pohjanmaan ammatti- ja aikuisopisto, Kaustinen	Keski-Pohjanmaan ammatti- ja aikuisopisto, Perho	Koulutuskeskus Salpaus Asikkala, Lahti	Oulun seudun ammattiopisto Pudasjärvi	Ruukin maaseutuopisto	Ylä-Savon ammattiopisto Kiuruvesi	Ypäjän Hevosopisto	Jämsän ammattiopisto (vain koulutus, ei tutkinnon järjestäjä)
TUTKINNOT, AMMATIT										
Hevostalouden perustutkinto										
Hevostenhoitaja										
nuorisoaste	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
aikuiskoulutus	X	X	X	X	X	X		X	X	
Ratsastuksenohjaaja										
nuorisoaste		X				X		X	X	
aikuiskoulutus	X	X				X		X	X	
Hevostenvalmentajan ammattitutkinto										
Ravivalmentaja			X		X			X	X	X
Ratsuttaja									X	
Hevoshieroja			X		X				X	
Valjasseppä								X	X	
Kengityssepän ammattitutkinto								X	X	
Ratsastuksenopettajan ammattitutkinto		X						X	X	
Ratsastuksenopettajan erikoisammattitutkinto "Master"									X	
Tallimestarin erikoisammattitutkinto								X	X	

Hevostalouden perustutkinto (tutkinnon laajuus 180 op)

Hevostenhoitaja
Ratsastuksenohjaaja

- Hevostenhoitajan tutkinnossa erikoistumismahdollisuus hevoskasvatukseen, raviurheiluun, ratsuhevosten peruskoulutukseen, kengittämiseen, valjastyöhön tai hevosharrastepalvelujen tuottamiseen.
- Nuorisoasteen koulutuksessa opetussuunnitelmaperusteisena tai aikuisopiskelussa näyttötutkintona.
- Mahdollista suorittaa hevostalouden perustutkinnon ohella myös lukio-opinnot

ja ylioppilastutkinto kaikissa hevostalouden perustutkintoa järjestävissä oppilaitoksissa.

- Hevostalouden perustutkinnon yhteen tutkinnon osaan sisältyy hevosten kuljettajan ja hoitajan pätevyyskoe. Tällä suorituksella henkilö voi hakea hevostenhoitajan ja kuljettajan pätevyystodistusta ja eläinkuljettajalupaa aluehallintovirastosta. Sama koe sisältyy myös hevostenvalmentajan ja ratsastuksenopettajan ammattitutkintoon.

Hevostalouden ammattitutkinto (opiskelun kesto noin 1,5 vuotta työn ohessa)

- Hevostenvalmentajan, kengityssepän tai ratsastuksenopettajan ammattitutkinto.
- Näyttötutkintoperusteinen.

Hevostalouden erikoisammattitutkinto (opiskelun kesto noin 1,5 vuotta työn ohessa)

- Tallimestarin tai ratsastuksenopettajan erikoisammattitutkinto.
- Näyttötutkintoperusteinen.

Edellä mainitut hevostalouden tutkinnot on mahdollista suorittaa myös oppisopimuskoulutuksena.

Muu ammatillinen hevosalan täydennyskoulutus

Ratsastusterapia (52 op) täydennyskoulutus opetus-, sosiaali- tai terveydenhuollon alalta korkeakoulututkinnon suorittaneille, joilla on vähintään kahden vuoden työkokemus oman ammatinsa käytännön kuntoutusosalta, vahva hevosalan perusosaaminen ja hyvä ratsastustaito. Yhteistyössä Suomen Ratsastusterapeutit ry sekä Turun yliopisto.

Sosiaalipedagoginen hevostoiminta (25 op) täydennyskoulutus soveltuvan toisen asteen ammatillisen tutkinnon suorittaneille. Täydennyskoulutusta järjestävät Hevosopisto oy, Ylä-Savon ammattiopisto sekä koulutuskeskus Sedu.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Pieksämäki: Sosionomi (amk)- tai sairaanhoitaja (amk) -opintojen yhteydessä on mahdollista valita täydennysopintoina sosiaalipedagoginen hevostoiminta -opintojakso (5 op).

Ammattikorkeakoulu

Hämeen ammattikorkeakoulu HAMK

Hevostalouden koulutus, agrologi (AMK) (240 op)

Yliopisto

Helsingin yliopisto

Eläinlääketieteellinen tiedekunta: eläinlääkäri (360 op)

Maatalous-metsätieteellinen tiedekunta: maat.- ja metsät. maisteri (300 op)

Muu kurssi- ja koulutustoiminta

Tutkintoihin ja ammattiin johtavan koulutuksen lisäksi hevosalalla järjestetään erilaista lyhytkurssimuotoista koulutusta sekä ammattilaisille että harrastajille. Kurssien sisällöt vaihtelevat hevosen hankinnasta ja hoidosta eri hevosurheilulajien valmennukseen, hevosen erilaisiin vapaa-ajankäyttömuotoihin ja tallinpittoon. Lajikohtaisia koulutuksia järjestävät Suomen Ratsastajainliitto (viisiportainen ratsastuksen valmentajakoulutus) ja Suomen Hippos (ravivalmennuksen vastuuvallmentajakoulutukset).

Kurssien ja koulutuksen järjestäjinä toimivat

- alan ammatilliset oppilaitokset
- yliopistot
- ammattikorkeakoulut
- hevosjalostusliitot
- hevos-, raviurheilu- ja ratsastusseurat
- neuvontajärjestöt

Hevosurheilulukio

Vakiintuneita hevosurheilulukioita on vain kaksi: Ruoveden lukio ja Rautalammin lukio.

Mitä kunta voi tehdä?

- Toimia alan oppilaitosten yhteistyökumppanina luomalla toimintaedellytyksiä yrittäjille ja harrastajille.
- Tukea ja kannustaa paikallisten hevosseurojen ja -yhdistysten järjestämää kurssitoimintaa tarjoamalla esimerkiksi opetustiloja tai asiantuntijoita (esimerkiksi elinkeino tai maankäyttö) luennoitsijoiksi.
- Edistää paikallisten ja seudullisten hevos-harrastus- ja hevosurheilukurssien tarjontaa peruskoulussa ja lukiossa.